

Doanh nghiệp khởi nghiệp ở Việt Nam và vấn đề sở hữu trí tuệ¹

Đinh Mạnh Tuấn^(*)

Tóm tắt: Cùng với xu hướng các doanh nghiệp khởi nghiệp ở Việt Nam tăng lên nhanh chóng trong những năm gần đây, số lượng đăng ký bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ (SHTT) của các doanh nghiệp có xu hướng tăng nhanh kể từ năm 2014. Tuy vậy, việc thực hiện đăng ký SHTT đối với các doanh nghiệp khởi nghiệp Việt Nam vẫn còn một số khó khăn và hạn chế. Bài viết phân tích vấn đề SHTT của các doanh nghiệp khởi nghiệp ở Việt Nam và đưa ra một số khuyến nghị nhằm nâng cao hiệu quả đăng ký SHTT với các doanh nghiệp khởi nghiệp.

Từ khóa: Sở hữu trí tuệ, Doanh nghiệp khởi nghiệp, Việt Nam

Abstract: The rapid increase of Vietnamese start-ups has been accompanied by the upward trend in the number of applications for registering intellectual property (IP) rights since 2014. However, the registration for IP rights in Vietnam has anyhow remained a challenge. The article analyses the importance of intellectual property to Vietnamese start-ups and brings forward some recommendations to improve the effectiveness of IP registration.

Key words: Intellectual Property, Start-ups, Vietnam

1. Mở đầu

Ở Việt Nam, trong những năm gần đây, khởi nghiệp đang trở thành xu thế và được Đảng, Chính phủ, cộng đồng doanh nghiệp và người dân dành nhiều sự chú ý. Theo Luật Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa năm 2017, “doanh nghiệp nhỏ và vừa khởi

ngiệp sáng tạo là doanh nghiệp nhỏ và vừa được thành lập để thực hiện ý tưởng trên cơ sở khai thác tài sản trí tuệ, công nghệ, mô hình kinh doanh mới và có khả năng tăng trưởng nhanh”. Các doanh nghiệp thành lập mới có xu thế tăng, cùng với đó là nhận thức về tầm quan trọng của SHTT của các doanh nghiệp khởi nghiệp cũng tăng lên. Tuy nhiên, thực tế nhiều doanh nghiệp khởi nghiệp tại Việt Nam vẫn chú trọng nhiều hơn tới việc thành lập doanh nghiệp, kêu gọi vốn đầu tư, hoàn thiện sản phẩm và đưa ra thị trường, trong khi chưa dành nhiều sự quan tâm tới việc tìm hiểu thông

¹ Bài viết là sản phẩm của Đề tài “Bảo tồn và phát triển tài sản trí tuệ vùng Tây Nguyên trong bối cảnh hội nhập quốc tế mới” (Mã số TN17/X04) do TS. Vũ Tuấn Hưng làm chủ nhiệm và Viện Nghiên cứu Châu Âu là cơ quan chủ trì.

(*) TS., Viện Nghiên cứu Châu Âu, Viện Hàn lâm Khoa học xã hội Việt Nam;
Email: tuaneu@yahoo.com

tin về quyền SHTT và chiến lược quản lý về SHTT. Tỷ lệ đăng ký quyền SHTT của các doanh nghiệp khởi nghiệp còn chưa cao, dẫn tới một số trường hợp xảy ra tranh chấp. Trong khi đó, thực tế cho thấy SHTT có vai trò rất quan trọng đối với các doanh nghiệp khởi nghiệp và các cơ quan quản lý, cộng đồng.

Tài sản trí tuệ là tài sản vô hình nhưng tạo ra giá trị thương mại không hề nhỏ đối với chủ sở hữu. Khi tài sản trí tuệ được nhà nước bảo hộ, người nắm giữ tài sản đó có một số quyền nhất định đối với tài sản của mình, đó chính là quyền SHTT; và cũng từ đó tài sản trí tuệ mới trở thành một loại tài sản quan trọng có giá trị.

2. Vấn đề sở hữu trí tuệ của các doanh nghiệp khởi nghiệp

Các số liệu thống kê cho thấy, số doanh nghiệp thành lập mới ở Việt Nam trong những năm gần đây vẫn trong xu thế tăng, nhưng mức độ tăng đang chậm dần lại. Năm 2018, số lượng doanh nghiệp thành lập mới và số vốn đăng ký đạt cao nhất từ trước tới nay ở Việt Nam: 131.275 doanh nghiệp thành lập mới với số vốn đăng ký là 1.478.101 tỷ đồng trên cả nước (Cục Quản lý Đăng ký kinh doanh, 2018). Trong khi đó, số lượng doanh nghiệp giải thể vẫn còn ở mức khá cao, đặc biệt là trong năm 2016 (31,8%) và năm 2018 (34,7%) (Xem bảng 1).

Một phần nguyên nhân của tình trạng này là do các chính sách kích thích số lượng doanh nghiệp thành lập nhưng không đảm bảo sự phát triển bền vững. Điển hình trong số này là chủ trương chuyển hộ kinh doanh cá thể lên doanh nghiệp và phong trào khởi nghiệp, đặc biệt tại các đô thị lớn như Tp. Hồ Chí Minh và Hà Nội (Phương Đông, 2018).

Sở hữu trí tuệ được xác định là thực sự đóng vai trò động lực thúc đẩy hoạt động đổi mới - sáng tạo để phát triển tài sản trí tuệ quốc gia cả về số lượng và giá trị, góp phần nâng cao năng lực sáng tạo và tạo lập một môi trường cạnh tranh lành mạnh (Đinh Hữu Phú, 2019).

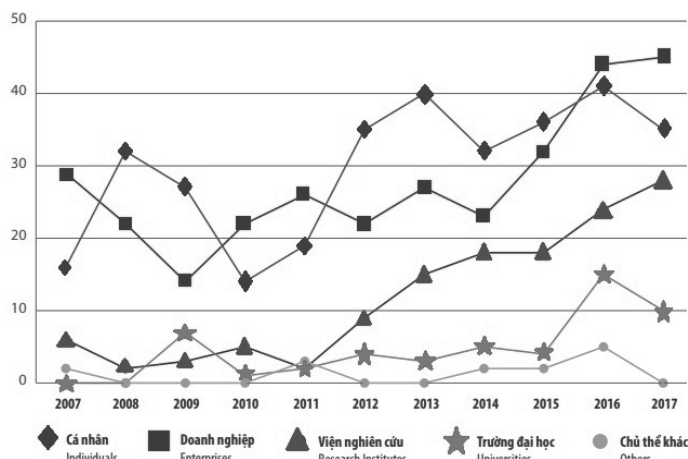
Qua các số liệu thống kê cho thấy, cùng với sự gia tăng số lượng doanh nghiệp thành lập mới, số lượng đăng ký bảo hộ quyền SHTT của các doanh nghiệp Việt Nam có xu hướng tăng nhanh kể từ năm 2014. Trong 5 năm 2013-2017, số lượng đơn đăng ký sáng chế/giải pháp hữu ích gửi đến Cục Sở hữu trí tuệ tăng bình quân 6,5% mỗi năm. Trong giai đoạn này, kết quả xử lý đơn đăng ký sáng chế/giải pháp hữu ích (tổng số đơn được chấp nhận và bị từ chối bảo hộ) của Cục Sở hữu trí tuệ cũng gia tăng đáng kể với mức tăng bình quân 11,2% mỗi năm (Cục Sở hữu trí tuệ, 2018: 34) (Xem hình 1, hình 2).

Bảng 1: Tỷ lệ tăng trưởng về số lượng doanh nghiệp thành lập mới và giải thể hằng năm của Việt Nam, giai đoạn 2014-2018

Năm	2014	2015	2016	2017	2018
Tỷ lệ tăng trưởng (%)	-2,7	26,6	16,2	15,2	3,5
Số lượng (doanh nghiệp)	74.842	94.754	110.100	126.859	131.275
Tỷ lệ giải thể (%)	-2,2	-0,63	31,8	-2,9	34,7

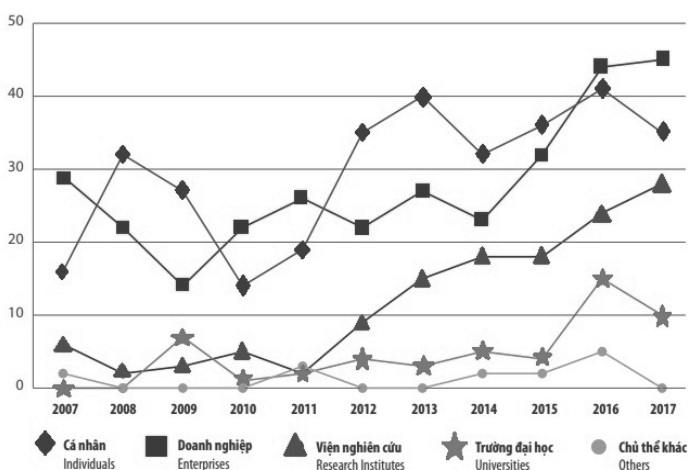
Nguồn: Cục Quản lý Đăng ký kinh doanh (2014, 2015, 2016, 2017, 2018).

Hình 1: Số lượng bằng độc quyền sáng chế của người nộp đơn Việt Nam phân theo chủ thể, giai đoạn 2007-2017

Nguồn: Cục Sở hữu trí tuệ, 2018: 75.

Hình 2: Số lượng bằng độc quyền giải pháp hữu ích của người nộp đơn Việt Nam phân theo chủ thể, giai đoạn 2007-2017

Nguồn: Cục Sở hữu trí tuệ, 2018: 75.

Điều này cho thấy, ngày càng nhiều doanh nghiệp nói chung và doanh nghiệp khởi nghiệp nói riêng hiểu và mong muốn muốn sử dụng lợi thế của SHTT vào hoạt động sản xuất, kinh doanh nhằm giúp đảm bảo sự phát triển của doanh nghiệp, nắm được lợi thế xuất phát trước các đối thủ cạnh tranh trong hoạt động sản xuất và kinh doanh,

hạn chế những rắc rối, tranh cãi, khiếu kiện có thể gặp phải. Nhiều doanh nghiệp cũng nhận thức được rằng, tài sản trí tuệ có thể sinh lợi thông qua việc mua, bán, trao đổi, nhượng quyền, góp vốn kinh doanh, cho thuê, tạo thế cạnh tranh,...

Tuy vậy, các doanh nghiệp khởi nghiệp phần lớn chưa để ý và quan tâm nhiều đến việc đầu tư phát triển các tài sản trí tuệ và ứng dụng nó trong kinh doanh, một số chủ doanh nghiệp vẫn nhận thức chưa đúng và đầy đủ về quyền SHTT, không tra cứu đầy đủ thông tin để đảm bảo quyền SHTT của mình và để không xâm phạm quyền đối với tài sản trí tuệ của người khác (Báo Tin tức, 2018).

Lỗi điển hình mà các doanh nghiệp khởi nghiệp hay gặp phải là chọn tên gọi (nhãn hiệu) đã thuộc quyền của người khác, như vậy họ đã vô tình xâm phạm quyền SHTT đối với nhãn hiệu của người khác. Một số nhãn hiệu đã đăng ký và được bảo hộ, nhưng lại sử dụng cách thức trình bày tương tự với nhãn hiệu được bảo hộ của người

khác, điều này cũng tạo ra các tranh chấp giữa các chủ thể quyền (Nhật Minh, 2017). Đối với các doanh nghiệp khởi nghiệp liên quan đến công nghệ, có những trường hợp do không tìm hiểu thông tin về quyền SHTT liên quan đến sản phẩm công nghệ họ muốn làm, nên sản phẩm hoặc giải pháp

kỹ thuật hoặc hình dáng của sản phẩm lại không còn mới hoặc đã thuộc quyền sở hữu của người khác.

Ngoài ra, một số nhà khởi nghiệp chưa tìm hiểu, nắm rõ và sử dụng hiệu quả công cụ pháp lý để bảo hộ quyền SHTT gắn liền với dự án của mình, dẫn tới tình trạng bị xâm phạm quyền nhưng không đủ cơ sở pháp lý để bảo vệ mình, phải chịu thiệt hại, gây tâm lý nản lòng cho chính doanh nghiệp và nhà đầu tư.

Hiện nay, nhiều nhóm khởi nghiệp mới chỉ tập trung vào việc thành lập doanh nghiệp, kêu gọi vốn đầu tư mà chưa nghĩ đến việc đăng ký quyền bảo hộ SHTT hoặc ngại đăng ký vì nhiều lý do (Vân Anh, 2018). Một số người thành lập doanh nghiệp cho rằng, việc khởi nghiệp gặp rất nhiều khó khăn, với hàng loạt trình tự thủ tục hành chính, có quá nhiều các khoản chi phí cho doanh nghiệp hoạt động như chiến lược marketing, chiến lược quản trị, hệ thống nhân sự... Điều đó thực sự tạo áp lực cho doanh nghiệp khi khởi nghiệp, trong khi đó doanh nghiệp khởi nghiệp lại phải chi trả một khoản phí cho phần “chi phí vô hình” chưa cần thiết, không quan trọng, từ tư vấn xác lập quyền, đăng ký bảo hộ, thực thi (Vietnam Business Forum, 2017).

Thực tế cho thấy, nhiều doanh nghiệp khởi nghiệp đã tạo ra sản phẩm và bắt đầu đưa ra thị trường hoặc kêu gọi vốn đầu tư, lúc đó chủ doanh nghiệp mới quan tâm tới vấn đề SHTT. Tuy nhiên, chính vì không đăng ký bảo hộ nên các tài sản SHTT, những sáng tạo của doanh nghiệp dễ bị sao chép, đánh cắp hay bị lợi dụng danh tiếng khi sản phẩm, dịch vụ được lưu thông trên thị trường, dẫn đến sự phát triển của doanh nghiệp khởi nghiệp không bền vững, có thể vướng phải những khiếu kiện về SHTT hoặc gặp khó khăn trong kinh doanh do chỉ tập

trung phát triển ý tưởng sáng tạo mà không quan tâm đến việc bảo vệ quyền SHTT của mình. Nếu vướng phải các tranh chấp về SHTT, những người khởi nghiệp (dù ở phía nào của cuộc tranh chấp - nguyên đơn hay bị đơn) đều sẽ chịu tổn thất ít nhiều không chỉ về tài sản mà còn cả về sức lực, tâm trí. Các doanh nghiệp mới khởi nghiệp thường không có đủ nguồn lực để theo đuổi các vụ tranh chấp liên quan đến quyền SHTT nếu như không nắm chắc các bằng chứng chứng minh quyền sở hữu của mình.

Bên cạnh đó, rất ít chủ thể sở hữu quyền tại Việt Nam nói chung đăng ký bảo hộ quyền SHTT ở thị trường nước ngoài, ngay cả khi sản phẩm của doanh nghiệp đã có mặt ở nhiều thị trường trên thế giới¹. Một phần lý do của sự chậm trễ này là vì quá trình đăng ký ở nước ngoài tương đối phức tạp về mặt pháp lý, và khá tốn kém về kinh phí cũng như thời gian thực hiện². Trên thực tế, chậm trễ trong đăng ký bảo hộ thương hiệu ở nước ngoài đã khiến không ít địa phương, doanh nghiệp Việt Nam đánh mất tên sản phẩm và thương hiệu của chính mình, một số thương hiệu Việt đã bị một số cá nhân, tổ chức đăng ký trước để chiếm đoạt tại thị trường nước ngoài, khiến các doanh nghiệp Việt Nam phải mua lại với giá cao, hoặc bị lợi dụng uy tín để ngăn cản hàng hóa thâm nhập thị trường sở tại, như trường hợp chỉ dẫn địa lý của cà phê Buôn Ma Thuột, cà phê Trung Nguyên, thuốc lá

¹ Trong giai đoạn 2013-2017, cả nước mới chỉ có 38 sáng chế và 523 nhãn hiệu nộp đơn đăng ký bảo hộ quyền sở hữu SHTT ở nước ngoài. Đây là một con số rất khiêm tốn (Nguyễn Duyên, 2017).

² Ở Mỹ, việc đăng ký bảo hộ các đối tượng SHTT rất tốn kém và có thể lên đến 100.000 USD - mức giá rất lớn đối với một doanh nghiệp mới bắt đầu công việc kinh doanh với nguồn vốn có hạn và lợi nhuận còn hạn chế (Phạm Hưng, 2018).

Vinataba, nước mắm Phú Quốc, nước mắm Phan Thiết...

Nhiều doanh nghiệp khởi nghiệp nhìn chung còn thiếu chiến lược quản lý về SHTT, chưa gắn kết hoạt động này với chiến lược kinh doanh và các chiến lược khác, do đó chưa giúp hạn chế nghiên cứu trùng lặp, chưa có chiến lược tập trung nguồn lực hợp lý để xác định bảo hộ cho đối tượng nào, theo cách thức nào, quyết định việc liệu có đăng ký sáng chế hay giữ làm bí mật thương mại, chưa xác định đúng thời điểm bộc lộ thông tin, cũng chưa giúp doanh nghiệp lựa chọn đối tác nghiên cứu phù hợp... Điều này bắt nguồn từ việc phần lớn doanh nghiệp khởi nghiệp chỉ ở quy mô nhỏ, chưa có định hướng chiến lược kinh doanh rõ ràng, nguồn lực tài chính và nhân lực còn hạn chế, đặc biệt nguồn lực dành cho phát triển thương hiệu và khai thác tài sản trí tuệ trong doanh nghiệp còn hạn hẹp. Rất ít doanh nghiệp có phòng hoặc bộ phận cán bộ chuyên trách quản lý tài sản trí tuệ, các doanh nghiệp cũng chưa chủ động trong lập kế hoạch và thực hiện đào tạo nhân lực cho hoạt động này. Ngoài ra, hệ thống văn bản pháp luật về SHTT của Việt Nam hiện được đánh giá là tương đối chồng chéo và phức tạp, bao gồm nhiều văn bản hướng dẫn thi hành khác nhau, được quy định ở nhiều tầng nấc khác nhau, nhưng tính đồng bộ và thống nhất trong quy định giữa các văn bản pháp luật chưa cao; một số quy định chưa chi tiết, chưa rõ ràng, dẫn đến nhiều cách hiểu và thi hành khác nhau; một số quy định còn thiếu tính khả thi, không thực sự phù hợp với thực tiễn phát triển kinh tế - xã hội của Việt Nam (Đinh Hữu Phú, 2019).

Mặt khác, để đăng ký bảo hộ SHTT, nhiều người mất khá nhiều thời gian làm nhiều lần mới hoàn thiện được hồ sơ, do

việc làm bản mô tả khá phức tạp, thời gian đăng ký thủ tục bảo hộ quyền SHTT còn kéo dài¹. Tình trạng làm giả, làm nhái sản phẩm của các cơ sở, đơn vị đã được bảo hộ chưa được xử lý chưa triệt để, hoặc có thì chế tài xử phạt lại chưa đủ mạnh để răn đe bởi mức phạt rất thấp so với lợi nhuận thực tế từ việc làm hàng giả mang lại.

3. Một số khuyến nghị nhằm nâng cao hiệu quả đăng ký và sử dụng quyền sở hữu trí tuệ đối với các doanh nghiệp khởi nghiệp

** Đối với Chính phủ và địa phương*

Chính phủ cần tiếp tục tạo môi trường thuận lợi để hỗ trợ các doanh nghiệp khởi nghiệp thông qua các chính sách và giải pháp nhằm xây dựng hệ sinh thái khởi nghiệp phù hợp. Một trong những vấn đề đặt ra là phải hoàn thiện khung pháp lý về SHTT, theo đó hệ thống pháp luật và thực thi pháp luật SHTT cần có những nguyên tắc bảo hộ rõ ràng, dành độc quyền cho tài sản trí tuệ một cách xứng đáng, có khả năng ngăn chặn cũng như phòng ngừa các hành vi xâm phạm quyền SHTT (có xu hướng ngày càng gia tăng và phức tạp), đáp ứng các yêu cầu khi tham gia vào các điều ước quốc tế về bảo vệ quyền SHTT trong quá trình hội nhập.

Để nâng cao vai trò quản lý của Nhà nước về bảo hộ quyền SHTT, cần phối hợp hoạt động hiệu quả giữa các cơ quan quản lý của Nhà nước và các cá nhân, tổ chức khác có liên quan trong việc hoàn thiện pháp luật về SHTT. Ngoài ra, Chính phủ cần tiếp tục hoàn thiện hệ thống các quy định về SHTT theo hướng nâng cao tính minh bạch thông tin đăng ký, kéo dài thời

¹ Quy trình đăng ký nhãn hiệu tại Cục Sở hữu trí tuệ tối đa là 12 tháng, trên thực tế các doanh nghiệp đi đăng ký nhãn hiệu mất từ 18 đến 24 tháng (Mỹ Huyền, 2018).

gian bảo hộ sáng chế, đẩy mạnh thực thi quyền SHTT cả trong môi trường số, tăng cường thực thi bằng biện pháp dân sự thay dần cho biện pháp hành chính.

Đề tài sản trí tuệ địa phương được phát triển theo hướng bền vững trong bối cảnh hội nhập quốc tế ngày càng sâu sắc, các địa phương cần có chính sách, kế hoạch rõ ràng. Chính quyền các cấp cần quan tâm, tạo điều kiện, đồng thời có biện pháp bảo vệ quyền và lợi ích chính đáng của các doanh nghiệp có tài sản trí tuệ đăng ký bảo hộ. Mặt khác, hệ thống cán bộ thực thi quyền SHTT tại địa phương cần tiếp tục được đào tạo, nâng cao trình độ chuyên môn và nhận thức, đặc biệt là những kiến thức về pháp luật quốc tế trong công tác bảo hộ và giải quyết tranh chấp thương mại, dân sự có yếu tố nước ngoài.

** Đối với cộng đồng và tổ chức tư vấn*

Thực tế là nhiều doanh nghiệp khởi nghiệp chưa hiểu và nhận thức được tầm quan trọng của quyền SHTT, một phần do thiếu hiểu biết về kiến thức bảo hộ quyền SHTT của các doanh nghiệp. Do đó, cần đẩy mạnh việc tuyên truyền, nâng cao nhận thức cho xã hội, cho doanh nghiệp khởi nghiệp về SHTT, đổi mới sáng tạo, đặc biệt là đẩy mạnh tuyên truyền, nâng cao nhận thức về vai trò và sự gắn kết giữa đổi mới sáng tạo và SHTT trong cộng đồng sinh viên và doanh nghiệp khởi nghiệp, bởi đây là thể hệ “tiềm năng” hình thành và phát triển doanh nghiệp khởi nghiệp.

Bên cạnh vai trò của Nhà nước thì vai trò của cộng đồng khởi nghiệp cũng rất quan trọng trong việc hỗ trợ các doanh nghiệp khởi nghiệp. Cần có chính sách và giải pháp nhằm khuyến khích các doanh nghiệp hoạt động chung, kết nối thành một cộng đồng, trên cơ sở đó có các chế tài và quy định để họ tự hỗ trợ lẫn nhau,

góp phần xây dựng nền tảng bền vững cho khởi nghiệp. Cần sớm nghiên cứu xây dựng mạng lưới các trung tâm SHTT và chuyển giao công nghệ tại các trường đại học, viện nghiên cứu và các doanh nghiệp để tăng cường liên kết giữa các đơn vị này.

Khi bắt đầu khởi nghiệp, rõ ràng sẽ có nhiều khó khăn, đặc biệt khi thiếu nền tảng về mặt pháp lý cũng như các tổ chức tư vấn chuyên nghiệp thì khó khăn sẽ nhiều hơn, doanh nghiệp rất khó để rút ngắn được quá trình cho ra đời các sản phẩm của mình và phát triển mô hình kinh doanh. Vì vậy, cần xúc tiến thành lập các tổ chức tư vấn chuyên nghiệp giúp các doanh nghiệp khởi nghiệp có thể phát triển năng lực kinh doanh và năng lực quản trị tài sản trí tuệ.

** Đối với doanh nghiệp*

SHTT là vấn đề pháp lý đầu tiên mà doanh nghiệp khởi nghiệp cần đặc biệt quan tâm khi đã hình thành ý tưởng và phát triển ý tưởng. Để tránh những vướng mắc và tranh chấp về SHTT, cần bảo mật ý tưởng cho đến tận thời điểm chính thức gia nhập thị trường, hoặc từng bước bộc lộ ý tưởng đó với các đối tác hỗ trợ hoặc hợp tác khởi nghiệp (nếu có) qua các giao kết bảo mật thích hợp (Khoa học trẻ, 2016). Trước khi công khai ý tưởng hay đăng ký kinh doanh để hoạt động, các nhà khởi nghiệp hay doanh nghiệp khởi nghiệp có thể đăng ký SHTT cho ý tưởng kinh doanh của mình (Báo Tin tức, 2018). Nhà khởi nghiệp có thể lựa chọn đăng ký nhãn hiệu, bản quyền, sáng chế, kiểu dáng công nghiệp... dưới danh nghĩa cá nhân, để ngăn chặn việc đánh cắp ý tưởng hoặc ít nhất là để không vướng mắc vào các vi phạm về SHTT trong quá trình kinh doanh sau này (Vân Anh, 2018). Khi đăng ký bảo hộ SHTT, người khởi nghiệp nên thực hiện sẵn nhiều phương án tương tự nhau, cả về kiểu dáng lẫn tên gọi,

nhằm xây dựng rào cản ngăn không cho người khác làm phương án nhái (Khoa học trẻ, 2016). Trong trường hợp xác định được một bên nào đó có hành vi xâm phạm quyền SHTT, doanh nghiệp cần biết cách bảo vệ quyền lợi chính đáng của mình, có quyền và cần thực hiện các biện pháp pháp lý nhằm phản đối người khác sử dụng các đối tượng SHTT của mình ngay từ giai đoạn họ nộp đơn xin được cấp văn bằng bảo hộ, hay khi họ xúc tiến kinh doanh (giới thiệu, quảng cáo...). Đồng thời, doanh nghiệp cũng có thể yêu cầu các cơ quan có trách nhiệm xử lý hoặc đơn vị chủ quản các trang mạng gỡ bỏ thông tin có khả năng ảnh hưởng đến chủ sở hữu, yêu cầu xử lý hành vi vi phạm thông qua các biện pháp hành chính, dân sự, hình sự (Minh Thùy, 2017).

Mỗi doanh nghiệp khởi nghiệp phải tự ý thức được vai trò quan trọng của SHTT đối với sự phát triển của doanh nghiệp mình, biết rõ phạm vi quyền của mình đối với các tài sản SHTT. Doanh nghiệp khởi nghiệp phải tự nâng cao nhận thức về SHTT cho chính doanh nghiệp mình, cho toàn thể cán bộ, nhân viên.

Để thực sự phát huy được năng lực này, doanh nghiệp không chỉ cần một khoản đầu tư thích đáng cho hoạt động tạo dựng, phát triển, đăng ký bảo hộ tài sản trí tuệ của mình mà còn phải có kiến thức về khai thác, sử dụng tài sản đó. Nếu chỉ đăng ký mà không sử dụng hoặc sử dụng không hiệu quả thì việc đăng ký SHTT sẽ trở nên vô nghĩa, gây lãng phí, tốn kém. Việc xây dựng và thực hiện một chiến lược quản trị tài sản trí tuệ còn giúp doanh nghiệp giảm thiểu rủi ro trong quá trình khai thác và sử dụng tài sản trí tuệ của mình, phát triển những quan hệ đối tác và phát triển khối tài sản trí tuệ nhằm nâng cao vị thế cạnh tranh. Để quản trị tốt và khai thác hiệu quả các tài sản trí

tuệ, doanh nghiệp có thể chủ động quản trị hoặc thuê các văn phòng luật sư (hoặc luật sư) thực hiện việc quản trị thông qua hợp đồng thuê quản trị tài sản trí tuệ.

Trong tiến trình hội nhập kinh tế quốc tế, các doanh nghiệp Việt Nam buộc phải tham gia môi trường cạnh tranh quốc tế với những yêu cầu chặt chẽ về thực thi các quy định về SHTT. Do đó, các doanh nghiệp càng cần phải đăng ký SHTT để bảo vệ quyền lợi của mình và giảm thiểu rủi ro liên quan đến SHTT.

Việt Nam hiện đã là thành viên của Công ước Paris về Bảo hộ sở hữu công nghiệp, Hiệp ước Hợp tác sáng chế (PCT), Thỏa ước và Nghị định Madrid về đăng ký quốc tế nhãn hiệu hàng hóa. Do đó, các doanh nghiệp cần tìm hiểu để có thể đăng ký bảo hộ sáng chế, nhãn hiệu và kiểu dáng công nghiệp của mình ở nước ngoài một cách phù hợp, có thể lựa chọn một số hoặc tất cả các nước thành viên để đăng ký. Tuy nhiên, doanh nghiệp cần xem xét mình có tiềm năng xuất khẩu ở thị trường nào thì quan tâm bảo vệ tại thị trường đó, để tránh lãng phí chi phí nguồn lực. Các doanh nghiệp cũng cần tham khảo thông tin và đề nghị hỗ trợ từ phía các cơ quan quản lý, các hiệp hội và hội chuyên về SHTT để chọn giải pháp thích hợp cho chiến lược phát triển của mình.

4. Kết luận

Nhiều doanh nghiệp khởi nghiệp chưa nhận thức đầy đủ về vai trò và tầm quan trọng của SHTT, tập trung chủ yếu vào việc thành lập doanh nghiệp, kêu gọi vốn đầu tư mà chưa nghĩ đến việc đăng ký quyền bảo vệ SHTT, hoặc nếu đăng ký lại thiếu chiến lược quản lý về SHTT. Thực tế này một phần bắt nguồn từ nhận thức của chủ doanh nghiệp, từ hạn chế về vốn hoặc do hệ thống văn bản pháp luật về SHTT của Việt Nam

còn công kênh, thời gian để được đăng ký thủ tục bảo hộ quyền SHTT còn kéo dài... Vì vậy, để nâng cao hiệu quả đăng ký SHTT với các doanh nghiệp khởi nghiệp, cần có hệ thống giải pháp đồng bộ của Nhà nước, địa phương kết hợp với cộng đồng, tổ chức tư vấn và bản thân các doanh nghiệp, đặc biệt trong bối cảnh Việt Nam đang hội nhập quốc tế mạnh mẽ hiện nay, với nhiều hiệp định thương mại tự do (FTA) thế hệ mới được ký kết, trong đó các cam kết SHTT ở mức độ cao và toàn diện hơn, phạm vi các vấn đề điều chỉnh đa dạng, bao trùm nhiều lĩnh vực, yêu cầu siết chặt thực thi quyền SHTT thông qua các chế tài xử lý bằng biện pháp dân sự, hành chính và cả hình sự □

Tài liệu tham khảo

1. Văn Anh (2018), *Doanh nghiệp khởi nghiệp còn “thờ ơ” với tài sản trí tuệ của mình*, <https://vov.vn/khoi-nghiep/doanh-nghiep-khoi-nghiep-con-tho-o-voi-tai-san-tri-tue-cua-minh-853792.vov>
2. Báo Tin tức (2018), *Doanh nghiệp khởi nghiệp vẫn “thờ ơ” với việc đăng ký sở hữu trí tuệ*, <https://baotintuc.vn/kinh-te/doanh-nghiep-khoi-nghiep-van-tho-o-voi-viec-dang-ky-so-huu-tri-tue-20181226081627682.htm>
3. Cục Quản lý Đăng ký kinh doanh (2014a), *Tình hình chung về đăng ký doanh nghiệp tháng 12 và năm 2014*, <https://dangkykinhdoanh.gov.vn/vn/tin-tuc/598/4113/tinh-hinh-chung-ve-dang-ky-doanh-nghiep-thang-12-va-nam-2014.aspx>
4. Cục Quản lý Đăng ký kinh doanh (2014b), *Tình hình doanh nghiệp giải thể, tạm ngừng hoạt động và quay trở lại hoạt động năm 2014*, <https://dangkykinhdoanh.gov.vn/vn/tin-tuc/598/4114/tinh-hinh-doanh-nghiep-giai-the--tam-ngung-hoat-dong-va-quay-tro-lai-hoat-dong-nam-2014.aspx>
5. Cục Quản lý Đăng ký kinh doanh (2015a), *Tình hình chung về đăng ký doanh nghiệp tháng 12 và năm 2015*, <https://dangkykinhdoanh.gov.vn/vn/tin-tuc/598/4181/tinh-hinh-chung-ve-dang-ky-doanh-nghiep--thang-12-va-nam-2015.aspx>
6. Cục Quản lý Đăng ký kinh doanh (2015b), *Tình hình doanh nghiệp giải thể, tạm ngừng và quay trở lại hoạt động tháng 12 và năm 2015*, <https://dangkykinhdoanh.gov.vn/vn/tin-tuc/598/4182/tinh-hinh-doanh-nghiep-giai-the--tam-ngung-va--quay-tro-lai-hoat-dong-thang-12-va-nam-2015.aspx>
7. Cục Quản lý Đăng ký kinh doanh (2016a), *Tình hình chung về đăng ký doanh nghiệp tháng 12 và năm 2016*, <https://dangkykinhdoanh.gov.vn/vn/tin-tuc/598/4253/tinh-hinh-chung-ve-dang-ky-doanh-nghiep--thang-12-va-nam-2016.aspx>
8. Cục Quản lý Đăng ký kinh doanh (2016b), *Tình hình doanh nghiệp quay trở lại hoạt động, tạm ngừng và giải thể tháng 12 và năm 2016*, <https://dangkykinhdoanh.gov.vn/vn/tin-tuc/598/4252/tinh-hinh-doanh-nghiep-quay-tro-lai-hoat-dong--tam-ngung-va-giai-the-thang-12-va-nam-2016.aspx>
9. Cục Quản lý Đăng ký kinh doanh (2017a), *Tình hình chung về đăng ký doanh nghiệp tháng 12 và năm 2017*, <https://dangkykinhdoanh.gov.vn/vn/tin-tuc/598/4337/tinh-hinh-chung-ve-dang-ky-doanh-nghiep--thang-12-va-nam-2017.aspx>
10. Cục Quản lý Đăng ký kinh doanh (2017b), *Tình hình doanh nghiệp quay trở lại hoạt động, tạm ngừng và giải*

- thể tháng 12 và năm 2017, <https://dangkykinhdoanh.gov.vn/vn/tin-tuc/598/4338/tinh-hinh-doanh-nghiep-quay-tro-lai-hoat-dong--tam-ngung-va-giai-the-thang-12-va-nam-2017.aspx>
11. Cục Quản lý Đăng ký kinh doanh (2018), *Tình hình đăng ký doanh nghiệp tháng 12 và năm 2018*, <https://dangkykinhdoanh.gov.vn/vn/tin-tuc/598/4897/tinh-hinh-dang-ky-doanh-nghiep-thang-12-va-nam-2018.aspx>
 12. Cục Sở hữu trí tuệ (2018), *Báo cáo thường niên hoạt động sở hữu trí tuệ 2017*, [http://noip.gov.vn/noip/resource.nsf/vwResourceList/86BBBBF8742DE6D-34725834600148D08/\\$FILE/Bao%20cao%20SHTT%202017.pdf](http://noip.gov.vn/noip/resource.nsf/vwResourceList/86BBBBF8742DE6D-34725834600148D08/$FILE/Bao%20cao%20SHTT%202017.pdf)
 13. Nguyễn Duyên (2017), *Bảo hộ thương hiệu ở nước ngoài: Cần sự hỗ trợ của các bên*, <https://congthuong.vn/bao-ho-thuong-hieu-o-nuoc-ngoai-can-su-ho-tro-cua-cac-ben-111978.html>
 14. Phương Đông (2018), *Lý do 7.000 doanh nghiệp đóng cửa mỗi tháng*, <https://vnexpress.net/kinh-doanh/ly-do-7-000-doanh-nghiep-dong-cua-moi-thang-3836155.html>
 15. Mỹ Huyền (2018), *Startup có nên né tránh đăng ký quyền sở hữu trí tuệ?*, <https://enternews.vn/startup-co-nen-ne-tranh-dang-ky-quyen-so-huu-tri-tue-135463.html>
 16. Phạm Hưng (2018), *Sở hữu trí tuệ: Đòn bẩy giúp doanh nghiệp khởi nghiệp lớn mạnh*, <https://www.vietnamplus.vn/so-huu-tri-tue-don-bay-giup-doanh-nghiep-khoi-nghiep-lon-manh/503065.vnp>
 17. Khoa học trẻ (2016), *Sở hữu trí tuệ: lười phòng vệ cho người khởi nghiệp*, <http://www.khoahoctre.com.vn/tin-tuc/hoi-thi-giai-thuong/giai-thuong-sv-nckh-eureka/phong-su/hoat-dong-khoa-hoc-cong-nghe/vuon-uom/tin-tuc/nhip-song-tre/hoat-dong-doan---hoi/so-huu-tri-tue:-luoi-phong-ve-cho-nguoi-khoi-nghiep-1470365315.html>
 18. Nhật Minh (2017), *Thách thức với các chủ thể trong bảo vệ quyền sở hữu trí tuệ*, <http://www.nhandan.com.vn/xahoi/item/32795102-thach-thuc-voi-cac-chu-the-trong-bao-ve-quyen-so-huu-tri-tue.html>
 19. Đinh Hữu Phí (2019), *Nâng cao hiệu quả của hoạt động sở hữu trí tuệ ở nước ta để đáp ứng yêu cầu phát triển và hội nhập quốc tế*, <http://www.tapchicongsan.org.vn/Home/NghienCuu-TraoDoi/2019/53690/Nang-cao-hieu-qua-cua-hoat-dong-so-huu-tri-tue-o.aspx>
 20. Minh Thùy (2017), *Luật bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ cho các khởi nghiệp*, <https://khoinghieptre.vn/luat-bao-ho-quyen-so-huu-tri-tue-cho-cac-khoi-nghiep>
 21. Trần Quang Vinh (2018), *Tiếp sức khởi nghiệp: Gỡ vướng quyền sở hữu trí tuệ*, <https://www.thesaigontimes.vn/274107/Tiep-suc-khoi-nghiep-Go-vuong-quyen-so-huu-tri-tue.html>
 22. Vietnam Business Forum (2017), *Sở hữu Trí tuệ: Mỏ lối cho doanh nghiệp khởi nghiệp thành công*, <http://vccinews.vn/news/17304/so-huu-tri-tue-mo-loi-cho-doanh-nghiep-khoi-nghiep-thanh-cong.html>